Πρωτογενής πρόληψη: Η περίπτωση της χρήσης και εξάρτησης των παιδιών από τα κινητά τηλέφωνα (Παναγιώτης Α. Μπούρδαλας, αντιπρόεδρος του ΣΠΕΚΕΟ – «Παλμός Ζωής», Συλλόγου Πρόληψης Ενημέρωσης Κατά Εξαρτησιογόνων Ουσιών, περιοχής Δήμου Μεσσάτιδος Αχαΐας)

Date : 8 Μαΐου, 2006

Η εισήγηση ακούστηκε σε εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στο «πνευματικό κέντρο» Σαραβαλίου, την Κυριακή 09-04-2006, με την συνεργασία του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων του Δημοτικού Σχολείου Σαραβαλίου και θέμα: «Τηλεόραση και κινητό τηλέφωνο στα παιδιά: επιπτώσεις και πρόληψη» Αγαπητοί γονείς, συνδημότισσες και συνδημότες,
Συχνά επανέρχεται στο προσκήνιο το θέμα της ασφάλειας των κινητών τηλεφώνων και ιδιαίτερα της χρήσης τους από τα παιδιά. Βρετανοί ερευνητές έχουν συμβουλεύσει από τις αρχές του 2005 τους γονείς να μην αφήνουν τα παιδιά τους να χρησιμοποιούν τα κινητά, παρά μόνο όταν είναι μεγάλη ανάγκη. Ως βασική αιτία θεωρούνται οι πιθανοί κίνδυνοι που ενέχει η χρήση των κινητών τηλεφώνων και οι οποίοι συχνά παραβλέπονται.
Είναι πια δυστυχώς τόσο πολύ διαδεδομένη η χρήση των κινητών τηλεφώνων στα παιδιά κυρίως των πόλεων για πολλούς λόγους, ώστε πια σε λίγα χρόνια θα θεωρηθούν ως πραγματικά «πειραματόζωα» για τις συνέπειες από την υπερβολική τουλάχιστον χρήση τους. Συνειδητά δεν θα αναφερθώ σε πραγματικές ή φανταστικές διευκολύνσεις που προσφέρουν.
Από έρευνες σε αναπτυγμένες χώρες θα σας αναφέρω μερικά στοιχεία: *«Τα παιδιά στο σχολείο αποκτούν κινητό τηλέφωνο μόνα τους, με χρήματα από το χαρτζιλίκι τους, είτε τους το παρέχουν οι γονείς τους. Παρατηρείται τον τελευταίο καιρό μια τάση των γονιών να αγοράζουν κινητά τηλέφωνα στα παιδιά τους από μικρή ηλικία - μόλις τελειώσουν το δημοτικό !!!– για να έχουν όπως ισχυρίζονται άμεση «επικοινωνία» μαζί τους.*
*Έτσι λοιπόν το 96% των παιδιών έχει εξοικειωθεί στην ιδέα του κινητού τηλεφώνου, ενώ αποτελεί τον πιο διαδεδομένο τρόπο επικοινωνίας μεταξύ των εφήβων. Καρτοκινητό διαθέτει ποσοστό που φτάνει το **62%,** ενώ οι υπόλοιποι νέοι έχουν σύνδεση σε «πακέτο» της οικογένειας, ενώ είναι πολύ λιγότεροι εκείνοι που πληρώνουν μόνοι τους σύνδεση.*
*Στη Νορβηγία, ύστερα από την έρευνα, προέκυψε ότι το **100%** των παιδιών ηλικίας*

άνω των 14 ετών είναι κάτοχοι κινητού τηλεφώνου, ενώ εξίσου συγκλονιστικό είναι και το ποσοστό παιδιών κατόχων κινητού τηλεφώνου στο Hong - Kong ηλικίας κάτω των 13 ετών, που φτάνει το ***25%*** *του συνόλου των χρηστών κινητών τηλεφώνων.*
Μάλιστα στην συγκεκριμένη έρευνα βρέθηκαν και κάτοχοι παιδιά μέχρι και 6 ετών.
Οι ερευνητές για την Ευρώπη υπολογίζουν για το 2005, ότι το 40% των νέων 15 έως 19 ετών θα είναι συνδρομητές κινητής τηλεφωνίας. Την ίδια ώρα, γνωστή εταιρεία τηλεπικοινωνιών στην Αμερική, προγραμματίζει να προωθήσει μια νέα υπηρεσία στα κινητά τηλέφωνα, στοχεύοντας το προσεχές έτος στην αγοραστική ομάδα των νέων που υπολογίζεται να ξοδέψει 100 δισεκατομμύρια δολάρια» (1).
Θα αναφέρω τέσσερις περιπτώσεις αρνητικών συνεπειών με ελάχιστες παρατηρήσεις, ώστε να διευκολυνθεί ο διάλογος κατόπιν:
1. Η παραπέρα μείωση των προσωπικών και συλλογικών σχέσεων των παιδιών των πόλεων.
«Το κινητό τηλέφωνο είναι πράγματι αναπόσπαστο εργαλείο για τους εφήβους. Τα μηνύματα αποτελούν ένα τρόπο έκφρασής τους, ενώ το κινητό καθορίζει, όπως ισχυρίζονται το κοινωνικό status, σύμφωνα με τις μελέτες.
Τα διαφημιστικά μηνύματα που προωθούνται, τους παρακινούν να προμηθεύονται τα τελευταία μοντέλα κινητών, αλλιώς δεν είναι αποδεκτοί..... Τα SMS έχουν ασκήσει μια βαθιά επίδραση στο τρόπο επικοινωνίας μεταξύ των εφήβων, ενώ η επόμενη επανάσταση στα SMS φαίνεται να είναι τα αλληλοδραστικά μηνύματα (μορφή chat μέσω κινητού τηλεφώνου) δηλαδή συνεχόμενη επικοινωνία μηνυμάτων χωρίς διακοπή.»
Στην ίδια έρευνα αναφέρεται ότι: *«ότι ο αριθμός των γραπτών μηνυμάτων που στέλνουν τα παιδιά - νέοι μηνιαία κυμαίνεται από 100 μέχρι 160 μηνύματα. Επειδή στη πλειοψηφία τους, τα παιδιά αυτών των ηλικιών μέχρι 16 ετών, χρησιμοποιούν καρτοκινητά σε ποσοστό που ξεπερνά το 90%, η δαπάνη τους υπολογίζεται σε 7 κάρτες ανανέωσης χρόνου ομιλίας το μήνα αξίας 5 ή 6 € = 35 με 42 € !!*
Τα μηνύματα έχουν κατακλύσει τα τελευταία χρόνια την Ευρώπη και την Ασία, και είναι πάρα πολύ δημοφιλή κυρίως μεταξύ των νέων. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, η δραστηριότητα ήταν περιορισμένη μέχρι το 2002, οπότε και έγινε η μεγάλη αύξηση στην χρήση των κινητών τηλεφώνων.
Οι νέοι ηλικίας 10 έως 14 ετών αντιπροσωπεύουν το μέλλον για τις κινητές υπηρεσίες. Αυτή η ομάδα θέλει το κινητό τους να διαθέτει ***τηλεόραση και mp3*** *, να παρέχει* ***πρόσβαση στο Διαδίκτυο*** *και στην πράξη να λειτουργεί ως ένα* ***πλήρες οπτικοακουστικό σύστημα*** *(τηλεόραση, υπολογιστής, στερεοφωνικό κτλ.).*
Οι ***μελωδίες και τα mp3*** *στο κινητό αντικαθιστούν την αγορά CD singles στην Μεγάλη Βρετανία.»*
Στο σημείο αυτό θα ήθελα να σημειώσω και τη χρήση τους σε άλλα επίπεδα. Έχει δηλαδή μετατραπεί και σε μέσο διασκέδασης, αφού τα παιδιά κάνουν συχνά ανταλλαγές ήχων, εικόνων, φωτογραφιών, παιχνιδιών κ.τ.λ. Όλες αυτές οι δυνατότητες όμως απορροφούν χρόνο και ενέργεια, που θα μπορούσαν να διαθέσουν σε δραστηριότητες πιο εποικοδομητικές και ωφέλιμες για αυτά. Να

αναφέρω π.χ. τις πρόσωπο με πρόσωπο συναντήσεις, τις καλλιτεχνικές και αθλητικές, την αγορά και μελέτη βιβλίων και φυσικά το παιχνίδι.

2. Η εξάρτηση από ένα ακόμη μηχάνημα, που λειτουργεί ως «ενδιάμεσο» στην «επικοινωνία» των παιδιών μεταξύ τους, αλλά και με τους γονείς τους ή άλλα κοντινά τους πρόσωπα, με επιπτώσεις στην προσωπική και συλλογική τους συνείδηση.

Από την όλο και συνεχώς αυξημένη χρήση και κατάχρηση, τα παιδιά οδηγούνται σε εξάρτηση από το μικρό, αλλά «θαυματουργό» αυτό μηχανηματάκι. Πρώτη επίπτωση του; Η αλλοίωση της αντίληψης, του νοήματος και της χρήσης του χρόνου στη προσωπική και συλλογικής τους ζωή. Ερευνητές επισημαίνουν ότι:

«Οι νέοι πλέον έχουν πάψει να αναπτύσσουν την ικανότητα προγραμματισμού του χρόνου τους. Στηρίζονται στην δυνατότητα εντοπισμού τους οποιαδήποτε στιγμή μέσω του κινητού και έτσι δεν κάνουν κανένα χρονοπρογραμματισμό, αλλά ούτε προσανατολισμό.

Έχουν αδυναμία επίσης στην αξιολόγηση του χρόνου τους ενώ όταν αποκτήσουν κινητό με σύνδεση ή έχουν κινητό με σύνδεση από την οικογένεια, δεν μπορούν να αξιολογήσουν το χρόνο χρήσης!»

Οι παλιές γενιές είχαν την αίσθηση του χρόνου μέσα από την σχέση τους με το φως του κοινού για όλους ήλιου, αφού ζούσαν, έπαιζαν ή εργάζονταν κυρίως στη φύση και τη γειτονιά. Τα παιδιά του κινητού εξαρτώνται πια από ένα αμέτρητο πλήθος ατομικών μηχανημάτων. Πράγμα που τα διαπαιδαγωγεί σε μια τελείως ατομική αίσθηση και χρήση του χρόνου, άρα και της ζωής.

Κατά τη γνώμη μου η εξάρτηση αυτή τείνει να εξατομικεύσει σε ακραίο επίπεδο τις συνειδήσεις των παιδιών-χρηστών, σε τέτοιο επίπεδο, ώστε η δημιουργία διαπροσωπικής και συλλογικής συνείδησης θα χρειάζεται πια νέους και ισχυρούς τρόπους, που θα αχρηστεύουν τη διαπαιδαγώγηση του κινητού.

Η παραγωγή επομένως στις νέες συνθήκες τέτοιων παιδαγωγικών και πολιτισμικών δυνατοτήτων είναι ένα πεδίο αρκετά ελκυστικό και συναρπαστικό για όσες και όσους από εμάς δεν έχουμε αλλοιωθεί συνειδησιακά ανεπανόρθωτα.

3. Οι πιθανές επιπτώσεις στην υγεία τους, κυρίως στα ευαίσθητα όργανα του κορμιού (εγκέφαλος, καρδιά, γεννητικά όργανα).

Είναι αλήθεια πως όλα τα μηχανήματα που λειτουργούν με ηλεκτρομαγνητικά πεδία και κύματα, έχουν μπει στο στόχαστρο τα τελευταία είκοσι χρόνια παγκόσμια. Τα κινητά τηλέφωνα έχουν την ιδιαιτερότητα να είναι ταυτόχρονα δέκτες, αλλά και πομποί τέτοιων αόρατων κυμάτων. Το πρόβλημα εντοπίζεται σε δυο επίπεδα.

Το πρώτο είναι η ατομική του χρήση και οι επιπτώσεις στον ίδιο το χρήστη (ενεργητική χρήση). Η συχνή κοντινή του απόσταση από τον εγκέφαλο και η μακρόχρονη τοποθέτησή του σε μέρη κοντά στην καρδιά ή στα γεννητικά όργανα, θεωρείται κατ’ αρχήν επισφαλής.

Το δεύτερο είναι η συλλογική χρήση ή η συλλογική ετοιμότητα για χρήση σε κλειστούς χώρους, όπως π.χ. είναι η σχολική αίθουσα. Έχουμε σκεφτεί πόσα κινητά είναι ανοικτά μέσα σε μια αίθουσα διδασκαλίας επί ώρες, όταν γίνεται μάθημα;

Προσωπικά θα το συσχετίσω με το παθητικό κάπνισμα σε κλειστούς χώρους, όταν καπνίζουν πολλοί ταυτόχρονα. Η διαφορά είναι ότι ο καπνός είναι άμεσα αισθητός, ενώ οι ακτινοβολίες αόρατες...
Παρά το γεγονός ότι οι έρευνες δεν έχουν αποδείξει ότι η χρήση των κινητών τηλεφώνων προκαλεί βλάβες, ωστόσο, τα μέχρι στιγμής ευρήματα έχουν προκαλέσει έντονες ανησυχίες.
«Έρευνα που διεξήχθη από Βρετανούς επιστήμονες έδειξε ότι η ***υπερβολική*** *χρήση κινητών τηλεφώνων* ***είναι*** *επιβλαβής για την υγεία των παιδιών. Συγκεκριμένα, στους εφήβους, επειδή ο εγκέφαλός τους και το νευρικό τους σύστημα δεν έχει πλήρως αναπτυχθεί, υποστηρίζεται ότι υπάρχουν κίνδυνοι για την υγεία τους ακριβώς γιατί είναι πιο ευάλωτοι από τους ενήλικες.*
Ενώ τα παιδιά επειδή έχουν μικρότερο εγκέφαλο, λεπτότερο κρανίο και υψηλότερους ιστούς παραγωγικότητας από τους μεγάλους, δέχονται μεγαλύτερη ενέργεια από τα κινητά τηλέφωνα σε αντίθεση με τους ενήλικες.»
Μια άλλη (2) έρευνα θεωρεί ότι: *«...εξακολουθεί να υπάρχει διχογνωμία στην επιστημονική κοινότητα σχετικά με το αν τα κινητά είναι επικίνδυνα. Έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί σε διάφορες χώρες δείχνουν ότι η χρήση κινητών αυξάνει τους κινδύνους εμφάνισης όγκων και επηρεασμού του DNA. Την ίδια ώρα, καθησυχαστικοί εμφανίζονται άλλοι επιστήμονες οι οποίοι εκτιμούν ότι τα κινητά τηλέφωνα είναι ασφαλή στη χρήση τους.»*
Το τραγικό είναι ότι στο ζήτημα αυτό τα παιδιά έχουν τρεις τουλάχιστον παράγοντες «εναντίον» τους:
α. Την συλλογική άγνοια τη δική τους, των γονιών και των εκπαιδευτικών.
β. Την υποταγή στην τεράστια δύναμη τόσο στις διαφημιστικές καμπάνιες των ιδιωτικών πια εταιριών παραγωγής και κατανάλωσης κινητής τηλεφωνίας, όσο και της μεγάλης κοινωνικής πίεσης από το περιβάλλον που έχει παραδοθεί στο μηχάνημα.
γ. Την επίκτητη εξάρτηση χιλιάδων παιδιών, ώστε πια να μη μπορεί να κάνει κάτι πια η πρόληψη γι' αυτά, αλλά μόνο η θεραπεία...
4. Οι οικονομικές επιπτώσεις και η ανακατανομή των αγοραστικών ενδιαφερόντων τους.
Ήδη αναφέρθηκα πλαγίως σ' αυτό τον τομέα. Θα ήθελα απλά να κάνω μερικές ακόμα επισημάνσεις. Το πρόβλημα αφορά κυρίως τέσσερις κατηγορίες παιδιών.
Η πρώτη είναι αυτά που οι γονείς τους έχουν μεγάλες οικονομικές δυνατότητες, οπότε το πρόβλημά τους εστιάζεται στην εξάρτησή τους και επομένως στην ακόμη μεγαλύτερη αλλοίωση της προσωπικής και κοινωνικής τους συνείδησης.
Η δεύτερη αφορά τα παιδιά μεσαίων κοινωνικών στρωμάτων, που πέρα από την εξάρτηση, έχουν διαταραχή μιας φυσιολογικής παιδαγωγικής χρήσης των εξόδων τους σε καταλληλότερα αγαθά για την ηλικία τους.
Η τρίτη αφορά τα παιδιά που δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα για τέτοια «πολυτελή» καταναλωτική συμπεριφορά. Αυτά τα παιδιά έχουν ένα ακόμη λόγο για αντικοινωνική συμπεριφορά και επομένως «πρόοδο» σε άλλες πρόσφορες εξαρτήσεις,

όπως τα ναρκωτικά και το ντόπινγκ.
Η τέταρτη αφορά τα παιδιά συνειδητοποιημένων γονιών, που αγωνίζονται σ' αυτή τη φάση ενάντια σε τεράστια διαφημιστικά συμφέροντα και ενάντια καταναλωτικές συνήθειες της πλειοψηφίας των παιδιών, που έχουν ανάγκη τεράστιας παιδαγωγικής και κοινωνικής στήριξης, ώστε να μην εμφανίσουν «στερητικά σύνδρομα». Με αποτέλεσμα να είναι η «εσχάτη πλάνη, χείρων της πρώτης»
Από την μικρή αυτή ανάλυση, γίνεται ορατή η ανάγκη της πρωτογενούς πρόληψης, δηλαδή μιας συλλογικής προσπάθειας σε πολλά επίπεδα, με στόχο τόσο την αποφυγή αυτής της κατάχρησης και εξάρτησης των παιδιών του στενού μας περιβάλλοντος, όσο και την μείωση των πιθανοτήτων για τα παιδιά της διπλανής, αλλά και κάθε πόρτας.
Ο Σύλλογός μας με τις μικρές του δυνάμεις συνεχίζει, με διάφορες διακυμάνσεις, τη μικρή του προσφορά για την πρωτογενή πρόληψη. Είμαστε εθελοντές και κυρίως με εθελοντές συνεργαζόμαστε, σε εθελοντές απευθυνόμαστε και εθελοντές προσκαλούμε για την σε βάθος και πλάτος ανάπτυξη αυτής της πρόληψης.
Να σας ευχαριστήσω για την προσοχή σας και να σας καλέσω να συζητήσουμε πάνω στα ζητήματα που ανοίχτηκαν.
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

(1). http://www.saferinternet.gr/Default.aspx?PageContentID=48&tabid=43,

(2). http://www.physics4u.gr/news/2005/scnews1769.html,